

Marcin Lason

**CZTERDZIESTOLECIE PRACY NAUKOWEJ
PROF. DR. HAB. MICHAŁA CHOROŚNICKIEGO**

27 września 2013 r. w sali im. Michała Bobrzyńskiego w Collegium Maius odbyła się konferencja naukowa „Dylematy strategiczne XXI wieku”, wieńcząca jubileusz czterdziestolecia pracy naukowej prof. dr. hab. Michała Chorośnickiego. Pośród gości i referentów wydarzenia, zorganizowanego przez Wydział Studiów Międzynarodowych i Politycznych UJ oraz Instytut Nauk Politycznych i Stosunków Międzynarodowych UJ, znaleźli się przedstawiciele ośrodków naukowych z Krakowa i innych miast Polski.

W książce wydanej z tej okazji: *Dylematy strategiczne XXI wieku. Księga jubileuszowa dedykowana Profesorowi Michałowi Chorośnickiemu z okazji czterdziestolecia pracy naukowej*, pod red. Roberta Kłosowicza, Bogdana Szlachty i Janusza J. Węca, znalazło się blisko 40 artykułów naukowych poświęconych problematyce, nad którą koncentrują się prace badawcze Jubilata¹. Podczas konferencji, z racji ograniczeń czasowych, wygłoszono jednak zaledwie osiem referatów w dwóch panelach dyskusyjnych. Wybór referatów nie był przypadkowy, bo poruszana tematyka bezpośrednio nawiązywała do współczesnych problemów bezpieczeństwa międzynarodowego, w tym w szczególności polityki zagranicznej i bezpieczeństwa.

¹ *Dylematy strategiczne XXI wieku, Księga Jubileuszowa dedykowana Profesorowi Michałowi Chorośnickiemu z okazji czterdziestolecia pracy naukowej*, pod red. Roberta Kłosowicza, Bogdana Szlachty u Janusza Józefa Węca, Kraków 2013, ss.478.

Pierwszy panel, „Instrumenty polityki zagranicznej współczesnego państwa” moderował prof. dr hab. Andrzej Zięba. Referat otwierający wygłosiła prof. dr hab. Barbara Krauz-Mozer (*Poszukiwanie „ducha” naszych czasów*). Zastanawiała się, czym jest społeczeństwo sieci, dokonała krótkiego przeglądu ducha wspólnoty przez jego charakterystykę w różnych epokach, a następnie przeszła do analizy metajęzykowej pojęcia społeczeństwa sieciowego. O tym, czy duch czasów jest w sieci czy w społeczeństwie sieciowym, ludzkość będzie mogła się przekonać dopiero wtedy, gdy ten czas minie. Potrzebna jest bowiem odpowiednia perspektywa – związana także z nową postrzegalną rzeczywistością, w której pojawi się nowy język i nowe nazwy. Na razie można wysuwać przypuszczenia dotyczące wpływu społeczeństwa sieciowego na współczesne stosunki międzynarodowe i zjawiska polityczne.

Kolejnym referentem był prof. dr hab. Andrzej Mania (*Wywiad i politycy. Rywalizacja i współdziałanie w procesie formowania polityki bezpieczeństwa USA*). Uznał za interesujący problem badawczy komunikację między służbami wywiadowczymi, mającymi z założenia służyć państwu a politykami, którzy otrzymują od nich informacje potrzebne do podejmowania decyzji. Podkreślał przykładowo, że w kalendarzu prezydenta Stanów Zjednoczonych zapisane są spotkania z przedstawicielami wywiadu i jest to czynność rutynowa. Jednak problemem może być to, że wywiad podaje informacje, które uznaje za właściwe i sam o nich decyduje – na tyle, na ile pozwalają mu jego zdolności. Trudno więc mówić o możliwości pełnej kontroli wywiadu z zewnątrz. Ze względu na jego charakter, jest to zresztą niemożliwe. Z drugiej zaś strony politycy chcą usłyszeć jedynie dobre wiadomości, a zatem i tutaj istnieje poważny problem we wzajemnych relacjach, które powinny przede wszystkim służyć dobru państwa. Biorąc to wszystko pod uwagę można mówić o pewnej tajemniczości, która cechuje pracę wywiadowczą i rzutuje na relacje z decydentami. Pokazały ten problem np. okoliczności podjęcia interwencji zbrojnej w Iraku; warto więc badać ten fenomen mimo trudności metodologicznych.

Następnie głos zabrał dr hab. prof. UJ Arkady Rzegocki. Tematem jego wystąpienia była *Soft power – niedoceniana siła*. Zwrócił uwagę, że pierwsza połowa XX w. podporządkowana była sile militarnej, druga połowa – sile ekonomicznej, a początek XXI w. należał do *soft power*. Określił ją jako osiągnięcie celów polityki zagranicznej bez sięgania po siłę militarną czy ekonomiczną, ale poprzez atrakcyjny wizerunek, kulturę czy ideały polityczne danego kraju, które są atrakcyjne dla innych. Pojawia się jednak problem z mierzaniem owej atrakcyjności, bo nie jest to tak oczywiste, jak w wypadku mierzenia siły militarnej czy potencjału ekonomicznego. Dodatkowym utrudnieniem bywa wielość aktorów reprezentujących państwo na zewnątrz, co utrudnia budowę jednolitego wizerunku. Ważną w nim rolę odgrywa też odwołanie do moralności, jako uzasadniające postępowanie państwa. W XXI w. pojawiła się również koniecznością równoległego użycia siły militarnej, ekonomicznej i *soft power*, bo tylko w ten sposób można osiągać sukcesy

w polityce zagranicznej, a szerzej, cała wspólnota międzynarodowa będzie mogła sprostać wyzwaniom i zagrożeniom bezpieczeństwa światowego.

Do możliwości siły militarnej sięgnął dr Marek Czajkowski, który przedstawił problem *Obrony przeciwrakietowej Izraela*. Skoncentrował się na roli, jaką od roku 2011 odgrywa system obrony przeciwrakietowej, w którym został uruchomiony i od tego czasu jest stale używany. Jest to, rzecz jasna, związane ze specyfiką bezpieczeństwa Izraela i jest to jedyna tego typu sytuacja na świecie. „Żelazna kopuła”, bo taką przybrał nazwę, niszczy wszelkiego rodzaju rakiety i pociski kierowane przez wrogów Izraela, konstruowane często w sposób chałupniczy. Dla Hamasu i Hezbollahu była to swego rodzaju broń strategiczna, którą mogły rzucać na terytorium izraelskie i w ten sposób nie tylko dokonywać zniszczeń, ale i prowokować do odpowiedzi militarnej o określonych konsekwencjach międzynarodowych. Z tego powodu powstała potrzeba stworzenia „żelaznej kopuły”. Okazała się skuteczna, czego dowodem były ostatnie walki z Hamasem. Izrael może niszczyć nadlatujące pociski i dzięki temu unikać strat własnych i nie odpowiadać zbrojnie w sposób zdecydowany i masowy. Rosnąca skuteczność konstrukcji i rozbudowujący się system stanowi o poczuciu bezpieczeństwa Izraela.

W drugim panelu, prowadzonym przez prof. dr. hab. Janusza J. Węca, zajęto się „Dylematami strategicznymi we współczesnych stosunkach międzynarodowych”. Dr hab. prof. UJ Bogusława Bednarczyk przedstawiła problem *Europejskiej strategii antydyskryminacyjnej w XXI wieku – regres czy postęp?* Odpowiadając na postawione pytanie, postawiła jednocześnie diagnozę dotyczącą jednolitej strategii w Europie i Unii Europejskiej. Sięgnęła także po wyniki badań opinii publicznej dowodzących, że Europejczycy nie znają swoich praw i nie potrafią ich dochodzić. Z kolei prof. dr hab. Erhard Cziomer podjął temat *Dylematów niemieckiej strategii przewycięzania kryzysu strefy euro Unii Europejskiej w XXI w.* Wyjaśnił, czym jest ów kryzys, jaka jest jego specyfika, jaką rolę odgrywają Niemcy, które z jednej strony zyskały na kryzysie, a z drugiej są głównym graczem wśród państw prowadzących działania na rzecz wyjścia Unii z zapaści. Omawiał także interesy Niemiec w kontekście forsowanej strategii oszczędności. Podkreślił, że Niemcy nie chcą dominować, a współkształtować politykę europejską, być krajem, bez którego nie można podejmować kluczowych decyzji Unii Europejskiej. Prof. dr hab. Mieczysław Stolarczyk przedstawił natomiast *Dylematy strategiczne polityki wschodniej Polski na początku drugiej dekady XXI w.* Odnosił się do miejsca, jakie zajmuje kierunek wschodni w polskiej polityce zagranicznej. Omówił koncepcje, problem niespójności i nierealności polskiej polityki, wspominał też o roli Rosji w polityce bezpieczeństwa Polski i traktowaniu jej jako partnera, rywala czy wroga. Zwrócił uwagę na konieczność rozstrzygnięcia, czy głównym partnerem Polski na wschodzie ma być Rosja czy Ukraina, czy należy Rosję europeizować czy ją odpychać od Europy? Wydaje się, że powinno się wybrać pierwszy wariant.

Ostatnie wystąpienie wygłosiła dr hab. Justyna Zając, a dotyczyło ono *Regionu MENA w polityce bezpieczeństwa Unii Europejskiej*. Podkreśliła, że jest to kluczowy region dla bezpieczeństwa Unii Europejskiej i ma znaczenie zarówno polityczne, jak i militarne, historyczne, gospodarcze, a w szczególności energetyczne. Cechuje go niestabilność i stąd konieczność zaangażowania Unii, które przybrało na sile od 1993 r. Jednak prowadzona polityka była mało efektywna, stąd zmiany i powołanie Unii dla Śródziemnomorza w 2008 r. Również i ten projekt nie okazał się sukcesem, dlatego referentka podkreślała, że potrzeba nowej strategii Unii dla tego regionu. Być może nie traktowanego łącznie, a podzielonego, co ułatwiłoby dobór priorytetów i właściwych środków ich realizacji.

Referaty wywołały żywą dyskusję, padło wiele pytań i komentarzy, a głos zabierali tacy goście, jak: prof. dr hab. Krystyna Daniel, prof. dr hab. Mieczysław Stolarczyk, prof. dr hab. Kazimierz Lankosz, prof. dr hab. Grzegorz Mazur, prof. dr hab. Erhard Cziomer, dr hab. Aleksander Głogowski, dr hab. Artur Gruszczak i dr hab. Marcin Lasoń.

Obrady zamknęły laudacje na cześć profesora Michała Chorośnickiego. Pierwszą wygłosił prorektor ds. dydaktyki UJ prof. dr hab. Andrzej Mania, podkreślając rozległy obszar zainteresowań badawczych, aktywność zagraniczną i udział we wspólnocie akademickiej Jubilata. Kolejna wygłoszona została w imieniu dziekana Wydziału Studiów Międzynarodowych i Politycznych UJ prof. dr hab. Bogdana Szlachty, który życzył Jubilatowi dalszej, równie owocnej pracy. Następnie dziekan Wydziału Prawa i Administracji UJ prof. dr hab. Krystyna Chojnicka, gratulując Jubilatowi, przypomniała, jak wiele lat był on związany z Wydziałem Prawa i jak wielki jest jego dorobek badawczy. Ostatnią laudację wygłosił dyrektor Instytutu Nauk Politycznych i Stosunków Międzynarodowych UJ dr hab. Robert Kłosowicz, który podkreślił nowatorski charakter badań Jubilata dotyczących państw afrykańskich i terroryzmu oraz wskazywał na Jego liczne niezwykle wartościowe cechy osobiste. W imieniu wychowanków Michała Chorośnickiego głos zabrał dr hab. Aleksander Głogowski, który uwypuklił Jego zaangażowanie w dydaktykę i opiekę nad młodymi adeptami nauki.